

1932

Werklozen in de rij voor een arbeidsbureau in Hannover, rond 1930. Op de loods staat 'Stem voor Hitler'.

Bij de verkiezingen van 1932 haalt de Nationaalsocialistische Duitse Arbeiderspartij (NSDAP) 37 procent van de stemmen en wordt daarmee de grootste partij in het Duitse parlement.

1933

Gearresteerde communisten, 6 maart 1933.

De NSDAP treedt niet alleen op tegen de Joden, maar ook tegen de politieke tegenstanders van de partij. Vooral communisten en sociaaldemocraten worden vervolgd en opgesloten in concentratiekampen.

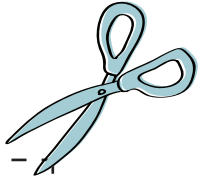
1929

Er zijn grote problemen in Duitsland. Er heerst een wereldwijde economische crisis. Deze crisis treft veel mensen zwaar, niet alleen in de Verenigde Staten, maar ook in Duitsland.

1933

Een fakkeloptocht van de NSDAP door Berlijn, 1933.

Er is een politieke partij die Joden haat. Deze partij is de NSDAP (Nationaalsocialistische Duitse Arbeiderspartij) en Hitler is de leider. Hitler en de nazi's – zijn volgelingen – zijn antisemitisch. Zij haten de Joden en geven de Joden de schuld van alle problemen. Hun oplossing voor de economische crisis is eenvoudig: weg met de Duitse Joden.

1935

De publieke vernedering van Julius Wolff, een Jood, en zijn 'Arische' vriendin Christine Reemann in het Duitse stadje Norden, 22 juli 1935. Op het bord om zijn nek staat: 'Ik ben een rassenschender'.

De nazi's delen mensen in naar 'ras'. Hitlers ideaal is een 'raszuiver' Duits volk. Volgens hem is het Duitse 'Arische' ras superieur. Op 15 september 1935 wordt een aantal 'rassenwetten' aangenomen, die bekend zijn geworden als de 'Neurenberger rassenwetten'. Met de invoering van deze wetten verliezen de Duitse Joden hun burgerrechten. Het wordt de Joden ook verboden te trouwen.

1938

Conferentie van Évian, juli 1938, Frankrijk.

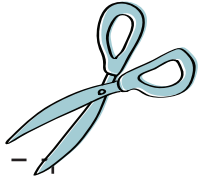
In juli 1938 komen de afgevaardigden van 32 landen en 39 organisaties bijeen in Frankrijk. De Conferentie van Évian is bijeengeroepen door de president van de Verenigde Staten, Franklin D. Roosevelt, om het probleem van de stijgende aantallen Joodse vluchtelingen te bespreken. De meeste landen sluiten hun grenzen voor de vluchtelingen en uiteindelijk blijkt de conferentie een mislukking.

1933

Hitler is benoemd tot bondskanselier en zwaait naar de enthousiaste menigte, 30 januari 1933. Op 23 maart 1933 beslist het parlement dat Hitler kan regeren zonder de goedkeuring van het parlement. De enige tegenstemmers zijn de sociaaldemocraten – voor zover ze nog niet gearresteerd of gevlucht zijn. De communistische partij is dan al verboden. De democratische Weimar-republiek is veranderd in een NSDAP-dictatuur.

1938

De brandende synagoge van Ober-Ramstadt (Duitsland), 10 november 1938. In de nacht van 9 op 10 november 1938 organiseren de nazi's een pogrom tegen de joden. 177 Synagogen worden verwoest, 7500 winkels worden geplunderd en meer dan 100 Joden worden vermoord. Deze nacht wordt de Kristallnacht genoemd, vanwege het gebroken glas dat overal achterbleef.

171

- 6 -

Land		Enth.
A.	Altreich	311.000
	Oostenrijk	332.000
	Geuzelgewest	2.284.000
	Polen	400.000
	Zwitserl.	740.000
	Letland	2.500
	Litouwen	45.000
	Denemark	3.600
	Roemenië	185.000
	Griekeland	192.000
	Joerdlande	100.000
	Sperwen	1.100
B.	Polen	18.000
	Joerdlande	355.000
	Frankrijk	2.300
	Denemark	40.000
	Letten, Oostenr., Oostindien	40.200
	Kroatië	40.000
	Roemenië	100.000
	Joerdlande	542.000
	Frankrijk	8.000
	Sperwen	10.000
	Joerdlande	88.000
	Spanje	8.000
	Joerdlande	100.000
	Joerdlande	742.000
	Joerdlande	5.000.000
Zusammen:		11.000.000

W210405

1941

Een zwembad, 1941. Op het bord staat: 'Voor Joden verboden'. De nazi's beschouwen de Joden niet alleen als minderwaardige mensen, maar ook als een gevaarlijk ras. Zij geloven dat 'de Joden' overal ter wereld aan de macht zijn en het zogenaamde Arische ras willen vernietigen. De lijst met beperkingen die aan de Joden worden opgelegd, wordt steeds langer en het enige doel is om ze te isoleren.

1939

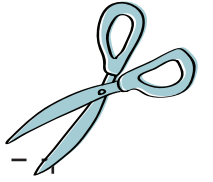
Duitse troepen trekken het verwoeste centrum van Rotterdam binnen, mei 1940. Op 1 september 1939 valt het Duitse leger Polen binnen. Dit is het begin van de Tweede Wereldoorlog. Zes maanden later is Nederland aan de beurt. Als het centrum van Rotterdam op 14 mei 1940 gebombardeerd wordt, geeft het Nederlandse leger zich over. Het Duitse leger bezet Nederland en de nazi's komen aan de macht.

1941

Joodse mannen worden afgevoerd door een 'Einsatzgruppe', die bestaat uit leden van de Sicherheitsdienst (SD) en politieagenten, Polen, september 1939. Tijdens de eerste maanden van de oorlog executeren 'Einsatzgruppen', speciale SS-eenheden, in Polen meer dan 60.000 – vaak vooraanstaande – burgers. De nazi's verplichten joodse inwoners van het bezette Polen om in speciale 'getto's' te gaan wonen, dicht op elkaar gepakt, in slechte hygiënische omstandigheden en met weinig voedsel. Duizenden mannen, vrouwen en kinderen sterven. Uiteindelijk zullen honderdduizenden Poolse joden vanuit die getto's naar de concentratie- en vernietigingskampen worden gedeporteerd en daar worden vermoord.

1942

De notulen van de Wannsee-conferentie zijn bewaard gebleven. Op deze bladzijde staat een overzicht van het aantal Joden in Europa. De anti-Joodse maatregelen zijn onderdeel van Hitlers plan om alle elf miljoen Europese Joden te vermoorden. In het diepste geheim werken nazi-functionarissen dit besluit uit tijdens de zogeheten 'Wannsee-conferentie' die op 20 januari 1942 in Berlijn gehouden wordt. Adolf Eichmann, een van de deelnemers aan de conferentie, is verantwoordelijk voor het organiseren van de deportatie van alle Europese Joden naar concentratie- en vernietigingskampen.

1944

Een functionaris van het 'Eugenetische en bevolkingsbiologische onderzoeksinstituut van de Rijksgezondheidsdienst' stelt de oogkleur van een jonge Sinti vrouw vast. Ook deze groep wordt het doelwit van de rassenpolitiek van de nazi's en velen van hen worden vermoord in concentratiekampen. De schattingen lopen uiteen van 220.000 tot 500.000 slachtoffers.

1943

Deportatie vanaf station Muiderpoort naar doorgangskamp Westerbork. Amsterdam, 25 mei 1943.

In heel Europe worden Joden gearresteerd en gedeporteerd naar concentratiekampen. Soms zijn dit werkkampen, maar andere kampen zijn speciaal gebouwd om zoveel mogelijk mensen tegelijk te vermoorden. Met dit doel bouwen de nazi's speciale gaskamers. In de werkkampen sterven mensen vaak door het zware werk, uitputting of ziekte.

De meeste concentratiekampen liggen in Oost-Europa: Auschwitz, Chelmo, Belzec, Treblinka, Sobibor en Majdanek.

1944

6 juni 1944: de Geallieerde troepen landen op het strand van Normandië, Frankrijk.

Ze willen Europe bevrijden van de nazi-overheersing. Deze dag wordt 'D-Day' genoemd. Op 6 juni 1944 horen de onderduikers het goede nieuws: een grote troepenmacht is Europa binnengevallen om de bezette landen te bevrijden. De onderduikers krijgen weer hoop. Anne denkt dat ze misschien in oktober al terug naar school zal kunnen gaan.

1945

Op 5 mei 1945 wordt Nederland bevrijd. Dit is de Kalverstraat (Amsterdam) in juni 1945. Slecht 5000 van de 107.000 gedeporteerde Joden hebben de oorlog overleefd.

1948

Op 10 december 1948 neemt de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens aan. Bijna alle landen ter wereld beloven de mensenrechten te respecteren. Maar de realiteit is vaak een heel ander verhaal. Vooroordelen en de discriminatie van minderheidsgroepen zijn nog steeds niet verdwenen.

1945

De Processen van Neurenberg, november 1945. Hermann Goering en Rudolf Hess zitten aan de linkerkant. De Processen van Neurenberg zijn twee processen waarin na de Tweede Wereldoorlog nazi's worden berecht. Deze processen worden tussen 1945 en 1949 gehouden in de Duitse stad Neurenberg. De verdachten worden aangeklaagd en beschuldigd van misdaden tegen de vrede, oorlogsmisdaden (schendingen van het oorlogsrecht, zoals het doden van gegijzelden en het inzetten van burgers voor dwangarbeid), misdaden tegen de menselijkheid (wreedheden zoals moord, vernietiging, deportatie van burgers) en samenzwering tot het plegen van deze misdaden.

1929

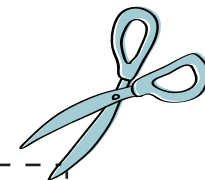
Otto Frank en Edith Holländer trouwen op 12 mei 1925.

Op 12 juni 1929 is het feest in de familie Frank: Edith en Otto zijn dolgelukkig met de geboorte van Anne (Annelies Marie), hun tweede dochter. De familie Frank is Joods en Duits.

1933

In 1933 komen Hitler en de nazi's aan de macht. De Joden worden gediscrimineerd. Op steeds meer plaatsen verschijnen bordjes met 'Niet voor Joden'. Annes ouders besluiten Frankfurt te verlaten.

Anne, Edith en Margot Frank, 10 maart 1933. Warenhuis Tietz in Frankfurt (Duitsland) heeft een Photoweigh fotohokje waar je wordt gewogen terwijl je pasfoto wordt genomen. Samen wegen ze bijna 110 kilo.

1937

Anne met vriendinnetjes in de zandbak, juli 1937. Van links naar rechts: Hannah Goslar, Anne Frank, Dolly Citroen, Hannah Toby, Barbara en Sanne Ledermann. De foto is genomen door de moeder van Barbara en Susanne Ledermann. Hannah, Suzanne en Barbara zijn Joods en komen uit Duitsland, net als Anne.

1934

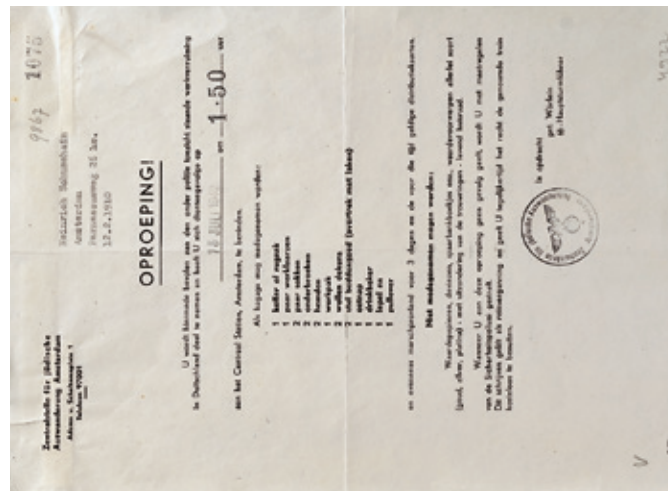
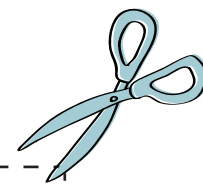
Annes vader vindt werk in Nederland. In februari 1934 woont het hele gezin aan het Merwedeplein in Amsterdam. Anne gaat naar de 6de Montessorischool in de buurt. Eerst naar de kleuterschool, daarna naar de lagere school. Er zitten ook andere Duits-Joodse kinderen in haar klas. De familie Frank voelt zich vrij en veilig in Amsterdam. De nieuwe vriendinnetjes van Anne en Margot zijn Duits en Nederlands. De zusjes leren al snel Nederlands spreken.

1937

Anne in een zomerkamp voor stadskinderen in Laren, in de buurt van Amsterdam, 1937.

1940

Duitse troepen trekken Amsterdam binnen, niet ver van het kantoor van Otto Frank, 16 mei 1940. Otto en Edith hopen dat Nederland niet betrokken zal raken bij de oorlog. Maar op 10 mei 1940 valt het Duitse leger Nederland binnen. België en Frankrijk worden ook bezet. De nazi's beschouwen de niet-Joodse bevolking van de West-Europese landen als 'verwante volkeren'; daarom begaan ze in deze landen niet dezelfde wreedheden als in Polen.

BRON 8**1941**

De familie Frank voor hun huis aan het Merwedeplein in mei 1941. Nederland is al een jaar bezet door het Duitse leger. De nazis maken het leven steeds moeilijker voor de Joden in Nederland. Na de zomervakantie van 1941 moeten Joodse kinderen naar aparte scholen. Anne moet afscheid nemen van haar niet-Joodse vriendinnen en van Juffrouw Kuperus, haar juf en het hoofd van de Montessorischool. Als Anne weggaat, moeten ze allebei huilen.

1942

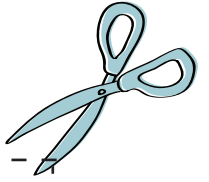
Op 12 juni 1942 wordt Anne 13 jaar. Een van haar cadeaus is het dagboek dat ze een paar dagen eerder zelf heeft uitgekozen in een winkel in de buurt.

1942

Vanaf mei 1942 moeten alle Joden van 6 jaar en ouder een Jodenster dragen op hun kleding. Er gaan geruchten dat alle Joden naar Duitsland gestuurd zullen worden om voor de nazis te werken. Otto en Edith Frank besluiten dat moment niet af te wachten. Ze bereiden in stilte een onderduikplek voor. Hun dochters weten van niks. Anne begint in de eerste klas van het Joodse Lyceum, Margot in de vierde.

1942

Op 5 juli 1942, drie weken na Annes verjaardag, krijgt Margot een oproep. Ze moet voor de nazis gaan werken in een werkkamp in Duitsland. Anne schrijft in haar dagboek: 'Ik schrok ontzettend, een oproep, iedereen weet wat dat betekent: concentratiekampen en eenzame cellen zag ik al in mijn geest opdoemen.' Margot meldt zich niet. De volgende dag duikt de familie onder. Anne mag Moortje, haar kat, niet meenemen.

1942-1944

Overdag moeten de onderduikers stil zijn omdat er mensen in het magazijn werken die niet weten dat er onderduikers in het gebouw zitten. De onderduikers zitten meestal te lezen. Anne, Margot en Peter maken hun huiswerk. Annes ouders hebben hun schoolboeken meegenomen naar de onderduikplek zodat ze niet achteropraken en na de oorlog weer naar school kunnen gaan. In haar kleine kamertje schrijft Anne vaak in haar dagboek. Ze mist haar vriendinnen vreselijk en daarom verzint ze een heel goede vriendin: Kitty. Anne schrijft haar over haar gevoelens en over de gebeurtenissen in het achterhuis. Ze droomt ervan na de oorlog een beroemde schrijfster of journalist te worden. Als haar dagboek vol is, schrijft ze verder in schriften en op losse velletjes papier. De onderduikers luisteren vaak naar het nieuws op de radio. Soms is er goed nieuws, bijvoorbeeld wanneer het Duitse leger bij Stalingrad in Rusland verslagen wordt. Andere keren hebben de helpers slecht nieuws over Joodse mannen, vrouwen en kinderen die in Amsterdam gearresteerd zijn. Ze worden eerst naar Kamp Westerbork gebracht en daarna doorgestuurd naar Oost-Europa. Anne denkt dat ze meesten daar vermoord zullen worden door de nazi's.

1944

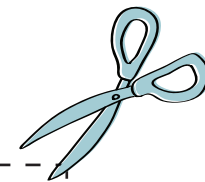
Lijst van de mensen op het laatste transport van Westerbork naar Auschwitz. Na een paar dagen brengen de nazi's de onderduikers naar Westerbork, een groot kamp in Drenthe. Van daaruit vertrekt op 3 september 1944 de laatste Nederlandse transporttrein naar Auschwitz. Aan boord van de trein zijn meer dan duizend mensen, waaronder de acht onderduikers uit het Achterhuis. Op het perron in Auschwitz worden de mannen van de vrouwen gescheiden. Anne en Margot zien hun vader voor het laatst. Later worden ze doorgestuurd naar een ander kamp, Bergen-Belsen. Daar sterven ze in maart 1945, vlak voordat het kamp bevrijd wordt. Op 5 mei 1945 wordt Nederland bevrijd.

1942

De onderduikplek is in het bedrijfspan van Otto Frank aan de Prinsengracht. Een gedeelte van het gebouw, het achterhuis dat leegstond, is speciaal voor ze ingericht. Een draaibare boekenkast verbergt de ingang naar het achterhuis. De onderduikplek is niet alleen voor de familie Frank. Er komen nog vier Joden bij: Hermann en Auguste van Pels met hun zoon Peter, en Fritz Pfeffer. Vier van Otto's medewerkers hebben beloofd dat ze zullen helpen: Miep Gies, Johannes Kleiman, Victor Kugler en Bep Voskuijl. Zij zorgen niet alleen voor eten, bibliotheekboeken, tijdschriften, kranten en kleren, maar ook voor het laatste nieuws uit de stad. Deze acht onderduikers wonen meer dan twee jaar in het Achterhuis, afgesloten van de rest van de wereld.

1944

Anne houdt niet alleen een dagboek bij, maar schrijft ook in een verhaaltjesschrift. Sommige verhaaltjes zijn verzonden en andere zijn gebaseerd op dingen die echt zijn gebeurd. In haar 'Mooie zinnenboek' schrijft ze zinnen uit boeken die ze gelezen heeft. Op 4 augustus 1944 stopt er plotseling een auto voor het bedrijf van Otto Frank. Drie Nederlandse politiemannen betreden het gebouw onder leiding van een nazi. Ze gaan naar de schuilplaats. De onderduikers zijn verraden! Het is nooit ontdekt wie dat gedaan heeft. De onderduikers worden gearresteerd en in een vrachtwagen naar de gevangenis gebracht. Annes dagboek, haar schriften en de losse velletjes papier blijven achter in het Achterhuis. Miep en Bep vinden ze als ze daar gaan kijken. Miep bewaart ze in de la van haar bureau.

1945
Otto Frank is de enige van de acht onderduikers die de oorlog overleeft. In juni 1945 keert hij terug in Nederland.

1947
Na zijn terugkeer geeft Miep Gies, een van de helpers die voor de onderduikers zorgden, hem Annes dagboek, de schriften en de losse velletjes papier. Otto leest dat Anne na de oorlog een boek had willen uitgeven en hij stelt een boek samen uit al haar materiaal: Het Achterhuis. Het wordt eerst in het Nederlands gepubliceerd en daarna in nog 70 andere talen.
Otto Frank krijgt duizenden brieven van lezers over de hele wereld. Hij wijdt de rest van zijn leven aan het dagboek van Anne. Een jaar voor zijn dood zegt hij: 'Ik ben nu bijna 90 en mijn krachten nemen langzaam af. Maar de opdracht die ik van Anne heb gekregen, geeft mij steeds weer nieuwe kracht – om te strijden voor verzoening en voor mensenrechten in de gehele wereld.'

BRON 8

7 GEEF LES